

Fai 'e 'Eletā Russell M. Nelson

'O e Kōlomu 'o e Kau 'Aposetolo 'e Toko Hongofulu Mā Uá

Ko Hono Poupou'i 'o e Kau Palōfitá

Ko 'etau hikinima'i e kau palōfitá, ko ha tukupā fakatāutaha ia te tau fai hotau tūkuingatá ke poupou'i 'enau ngaahi taumu'a fakaepalōfitá.

Palesiteni 'Aealingi, 'oku mau fakamālō atu 'i ho'o pōpoaki fakamaama mo fakalaumālié. Si'oku kāinga 'ofeina, fakamālō atu 'i ho'omou tuí mo e faivelengá. Na'e fakaafe'i takitaha kitautolu 'aneafi, ke tau poupou'i 'a Palesiteni Tōmasi S. Monisoni ko e palōfita 'a e 'Eikí mo e Palesiteni 'o e Siasí 'o e 'Eikí. Pea 'oku tau fa'a hiva'i 'a e, "Fakamālō ki he 'Otuá, [koe'uhí ko e palōfitá]." ¹ 'Oku mahino mo'oni nai kiate kitaua hono 'uhingá? Fakakaukau ki he faingamālie kuo foaki mai 'e he 'Eikí kiate kitautolu ke poupou'i 'Ene palōfitá, 'a ia ko 'ene fale'i 'oku ta'e-mele, ma'a, 'ikai fakatupu 'e ha holi fakatautaha, pea mātu'aki mo'oni!

'Oku founga fēfē 'etau poupou'i mo'oni ha palōfitá? Na'e fakamatala'i fuoloa 'e Palesiteni Siosefa F. Sāmīta, 'i he te'eki hoko ko ha palōfitá, "Ko ha fatongia mahu'inga ia 'oku hili ki he Kaingalotu 'oku . . . poupou'i 'a e kau ma'u mafai 'o e Siasí, ke 'oua na'a ngata pē 'i he'enau fai 'aki ia 'enau hikinima peé, ka 'i he ngāue mo e mo'oni."²

'Oku ou manatu'i lelei 'eku "ngāue" mahu'inga taha ke poupou'i e palōfitá.

'I he'eku hoko ko e toketā mo'ui mo e taha tafa mafú, na'á ku fatongia 'aki hono tafa e mafu 'o Palesiteni Sipenisá W. Kimipoló 'i he 1972, 'i he'ene kei Palesiteni Le'ole'o 'o e Kōlomu 'o e Kau 'Aposetolo 'e Toko Hongofulu Mā Uá. Na'á ne fie ma'u ha tafa na'e faingata'a. Ka ne 'ikai ha'aku taukei 'i hono fakahoko ha tafa pehē 'i ha taha ta'u 77 'i he tu'u e tā hono mafú. Na'e 'ikai ke u loto ki he tafá pea'u fakahā ia kia Palesiteni Kimipolo mo e Kau Palesitenisi 'Uluakí. Ka ne fili 'a Palesiteni Kimipolo, 'i he'ene tui ke fai 'a e tafá, koe'uhí he na'e fale'i ia 'e he Kau Palesitenisi 'Uluakí. 'Oku fakahaa'i 'e he me'a ko iá 'ene poupou'i hono kau takí! Ka na'e 'ai 'e he'ene filí ke u manavasi'i!

Fakafeta'i ki he 'Eikí, he na'e ola lelei 'a e tafá. Ko e taimi na'e kamata ke toe tā ai 'a e mafu 'o Palesiteni Kimipoló, na'e mātu'aki mālohi mo'oni! Na'á ku ma'u ha fakamo'oni mahino mei he Laumālié 'i he momeniti ko iá 'e hoko 'a e tangatá ni ha 'aho ko e Palesiteni 'o e Siasí!³

'Oku mou 'ilo 'a e olá. Hili pē ha māhina 'e 20, kuo hoko 'a Palesiteni Kimipolo ko e Palesiteni 'o e Siasí.

Pea na'e taki lotolahi mo lototo'a 'i ha ngaahi ta'u lahi.

Talu mei ai, kuo tau 'osi poupou'i 'a Palesiteni 'Eselā Tafu Penisoni, Hauati W. Hanitā, Kōtoni B. Hingikeli, pea mo Tōmasi S. Monisoni 'eni ko e Kau Palesiteni 'o e Siasí—ko e kau palōfita 'i he tapa kotoa pē!

Si'oku kāinga 'ofeina, kapau kuo fai 'e he Fakafoki mai 'o e Ongoongoleléi ha me'a, ko 'ene fakahalaki e tala-tupu'a motu'a tokua kuo 'ikai toe folofola 'a e 'Otuá ki He'ene fānaú. 'Oku 'ikai pē ke toe loi ia. Kuo hoko ha palōfita ko e taki 'o e Siasí 'o e 'Otuá 'i he kuonga kotoa pē, talu meia 'Ātama 'o a'u ki he 'ahó ni.⁴ 'Oku fakamo'oni 'a e kau palōfitá kia Sisū Kalaisi—ki Hono fakalangí pea mo Hono misi-ona mo e ngāue 'i māmaní.⁵ 'Oku tau faka'apa'apa'i e Palōfita ko Siosefa Sāmítá, ko e palōfita 'o e kuonga faka'osí ni. Pea 'oku tau faka'apa'apa'i 'a e tangata kotoa pē kuó ne fetongi ia ko e Palesiteni 'o e Siasí.

'I he'etau poupou'i 'a e kau palōfitá mo e kau taki kehé,⁶ 'oku tau kolea ai e fono 'o e felototaha'akí, he na'e folofola 'a e 'Eikí: "E 'ikai tuku ki ha tokotaha ke ne 'alu atu 'o malanga 'aki 'eku ongoongoleléi pe ke langa hake hoku siasí, tuku kehe 'o kapau 'e fakanofa ia 'e ha taha 'okú ne ma'u ha mafai, pea 'oku 'iloa 'e he siasí 'okú ne ma'u ha mafai pea kuo fakanofa totonu ia 'e he kau taki 'o e siasí."⁷

‘Oku ‘omi ‘e he me‘á ni, kiate kitautolu ko e kaingalotu e Siasí ‘o e ‘Eikí, ha loto falala mo e tui ‘i he ‘etau feinga ke tauhi e fekau fakafolofola ke talangofua ki he le‘o ‘o e ‘Eikí⁸ ‘oku fou mai he le‘o ‘o ‘Ene kau tamaio‘eiki, ko e kau palōfitá.⁹ ‘Oku uiui‘i ‘a e kau taki kotoa ‘i he Siasí ‘o e ‘Eikí ‘i he mafai totonu. Kuo te‘eki ai uiui‘i ha palōfita pe ha toe taki ‘i he Siasí ni, ‘e ia pē. Kuo te‘eki ai ha palōfita ‘e fili ‘i ha fakahāloto ki ai. Na‘e fakamahino‘i ia ‘e he ‘Eikí ‘i He‘ene pehē, “Na‘e ‘ikai te mou fili au, ka kuó u fili ‘a kimoutolu, ‘o tu‘utu‘uni ‘a kimoutolu.”¹⁰ ‘Oku ‘ikai ke ta “fili fakahāloto” e kau taki ‘o e Siasí, ‘i ha fa‘ahinga tu‘unga. Neongo ia, ‘oku tau ma‘u e faingamālie ke hikinima‘i ‘o pou pou‘i kinautolu.

‘Oku kehe e ngaahi founa ia ‘a e ‘Eikí mei he ngaahi founa ‘a e tangatá. Ko e founa ‘a e tangatá ‘okú ne to‘o ‘a e kakaí mei ha tu‘unga pe pisinisi ‘i he‘enau faka‘au ‘o motu‘a pe ‘ikai toe malavá. Ka ko e ngaahi founa ‘a e tangatá ‘oku ‘ikai pea he ‘ikai teitei hoko ia ko e founa ‘a e ‘Eikí. Ko ‘etau hikinima‘i e kau palōfitá, ko ha tukupā fakatāutaha ia te tau fai hotau tūkuingatá ke pou pou‘i ‘enau ngaahi taumu‘a fakaepalōfitá. Ko ‘etau hikinimá ‘oku hangē ia ha faka‘ilonga ‘o ha fakapapau ‘oku tau tali honau uiui‘i ko e palōfitá ‘oku mo‘oni pea tau ha‘isia ki ai.

Na‘e pehē ‘e ‘Eletā Siasí ‘Alipate Sāmita ‘i he ta‘u ‘e ua ono kimu‘a pea toki hoko ko e Palesiteni ‘o e Siasí: “Ko ha tufakanga mātu‘aki toputapu ‘oku tau fakahoko ‘i he ‘etau hiki hotau nimá . . . ‘Oku ‘ikai ‘uhinga ia ko ‘ene ‘osi pē pea tau ō mo e loto fie-mālie ‘e tataki ‘e he palōfita ‘a e ‘Eikí ‘a e ngāue ni, ka ‘oku ‘uhinga ia . . . te tau pou pou kiate ia; te tau lotua ia; te tau malu‘i hono hingoa ongoongo leleí, pea te tau feinga ke fakahoko ‘ene ngaahi fakahinohinó ‘o fakatatau mo hono tataki ia ‘e he ‘Eikí.”¹¹

‘Oku tataki ‘e he ‘Eiki mo‘uí Hono Siasí mo‘uí!¹² ‘Oku fakahā ‘e he ‘Eikí ki He‘ene palōfitá ‘a Hono finangalo ki he Siasí. Hili hono fakaafe‘i kitautolu ‘aneafi ke tau hikinima‘i ‘a Tōmasi S. Monisoni ko e Palesiteni ‘o e Siasí, ne tau toe ma‘u mo e faingamālie ke

hikinima‘i mo e ongo tokoni ‘i he Kau Palesitenisi ‘Uluakí, mo e kau mēmipa e Kōlomu ‘o e Kau ‘Aposetolo ‘e Toko Hongofulu Mā Uá ko e kau palōfita, kau tangata kikite, mo e kau tangata ma‘u fakahā. Fakakaukau ki ai! ‘Oku tau hikinima‘i ‘a e kau tangata ‘e toko 15 ko e kau palōfita ‘a e ‘Otuá! ‘Oku nau ma‘u ‘a e ngaahi kī kotoa ‘o e lakanga fakataula‘eikí kuo foaki ki he tangatá ‘i he kuongá ni.

‘Oku hanga ‘e hono ui ‘o e kau tangata ‘e toko 15 ki he tu‘unga faka-‘aposetolo mā‘oni‘oní ‘o ‘omi ha malu‘i lahi kiate kitautolu, ko e kaingalotu ‘o e Siasí. Ko e hā hono ‘uhingá? He kuo pau ke lototaha e tu‘utu‘uni ‘a e kau taki ko ‘ení.¹³ ‘Oku mou fakakaukau atu koā ki he fie ma‘u ke ue‘i ‘e he Laumālié ‘a e kau tangatá ni ‘e 15 kae lava ‘a e lototahá? Ko e kau tangatá ni ‘e toko 15 ‘oku kehekehe ‘enau tu‘unga fakaakó mo e puipuitu‘a fakapalofesinalé, mo e ngaahi fakakaukau kehekehe kau ki ha ngaahi me‘a lahi. Tui mai kiate au! Ko e kau tangatá ni ‘e toko 15—‘a e kau palōfita, kau tangata kikite, mo e kau tangata ma‘u fakahā—‘oku nau ‘ilo ko e finangalo ia ‘o e ‘Eikí ‘i he taimi ‘oku nau lototaha ai! ‘Oku nau tukupā ke fakapapau‘i ‘oku fakahoko mo‘oni e finangalo ‘o e ‘Eikí. ‘Oku ‘omi ‘e he Lotu ‘a e ‘Eikí ‘a e sīpinga ki he kau tangatá ni taki taha ‘e 15

‘i he‘enau lotú: “Ke fai ho finangaló ‘i māmani ‘o hangē ko ia ‘i he langí.”¹⁴

‘Oku tali e ‘Aposetolo ‘oku fuo- loa taha ‘ene ‘i he tu‘unga faka- ‘Aposetoló.¹⁵ ‘Oku meimei ke ‘omi ‘e he founa ‘o e tu‘unga fuo- loa tahá ha kau tangata fakapotopoto ki he tu‘unga ‘o e Palesiteni ‘o e Siasí.¹⁶ ‘Okú ne ‘omi ha fa‘unga tu‘uloa, faka- potopoto, taukei, mo ha teuteu lōloa, ‘i he fakahinohino ‘e he ‘Eikí.

Kuo fokotu‘u ‘a e Siasí he ‘ahó ni ‘e he ‘Eikí tonu pē. Kuó ne fokotu‘u ha founa faka-‘ofo ‘o e pulé ‘okú ne ‘omi ha pāletu‘a mo ha malu‘i. ‘Oku tokoni‘i ‘e he founa ko iá ‘a e tu‘unga taki fakapalōfitá tatau ai pē ka hoko ha puke pe ta‘e malava ke toe ngāue ‘i he toulekeleka angé.¹⁷ ‘Oku lahi fau ha ngaahi tokateu mo ha ngaahi malu‘i koe‘uhí ke ‘oua na‘a lava ‘e ha tokotaha pē ‘o taki hala‘i ‘a e Siasí. ‘Oku ako‘i ma‘u pē ‘a e kau taki fuo- loa angé ke nau mateuteu ke lava ‘i ha ‘aho ‘o tangutu ‘i he fakataha alēlea mā‘olunga tahá. ‘Oku nau ako e founa ke fanongo ai ki he le‘o ‘o e ‘Eikí ‘o fou he fanafana ‘a e Laumālié.

Na‘e fakamatala‘i ‘e Kōtoni B. Hingikeli he lolotonga ‘ene hoko ko e Tokoni ‘Uluaki kia Palesiteni ‘Ešela Tafu Penisoni, ‘i he ofi ke ngata ‘ene mo‘ui fakamatelié:

“‘Oku hanga ‘e he ngaahi tefito‘i mo‘oni mo e ngaahi founa ngāue

kuo fokotu'u 'e he 'Eiki ki he pule'i Hono siasí 'o tokateu ai ia ki ha fa'ahinga . . . tūkunga pē. 'Oku mahu'inga . . . ke 'oua na'a 'i ai ha veiveiua pe hoha'a fekau'aki mo e pule'i 'o e Siasí mo hono faka'aonga 'i 'o e ngaahi me'afuaki fakapalōfitá, kau ai 'a e totonu ki he tataki fakalaumālié mo e fakahaá 'i hono tataki e ngaahi ngāue mo e polokalama 'a e Siasí, 'i he taimi 'e puke pe 'ikai toe lava 'o ngāue kakato ai 'a e Palesitení.

"Na'e ui 'a e Kau Palesitenisí 'Uluakí mo e Fakataha Alēlea 'o e Kau 'Aposetolo 'e Toko Hongofulu Mā Uá pea fakanofu ke nau ma'u 'a e ngaahi kī 'o e lakanga fakataula'eikí, 'o ma'u 'a e mafai mo e fatongia ke pule'i 'a e Siasí, ke fakahoko hono ngaahi ouaú, ke fakamatala 'i hono tokātelinē, pea fokotu'u mo pukepuke hono ngaahi mōihuú."

Ne hoko atu 'a Palesiteni Hingikeli 'o pehē:

"Ko e taimi 'oku puke ai e Palesitení pe 'ikai ke toe lava 'o ngāue kakato 'i he ngaahi fatongia kotoa 'o hono uiui'i, 'oku hoko fakataha hono ongo tokoní ko ha Kōlomu 'o

e Kau Palesitenisí 'Uluaki. 'Okú na hoko atu e ngaahi ngāue faka'aho 'a e Kau Palesitenisí. . . .

" . . . Ka 'i ai ha ngaahi fehu'i lalahi he tu'utu'uní, founga fakangāue, ngaahi polokalamá, pe tokātelinē, 'oku fakakaukau 'i fakamātoato fakataha ia 'i he fa'a lotu 'e he Kau Palesitenisí 'Uluakí mo e Toko Hongofulu Mā Uá."¹⁸

'I he a'usia 'e Palesiteni Monisoni he ta'u kuo 'osí 'a e makamaile 'o e ta'u 'e 5 'ene hoko ko e Palesiteni 'o e Siasí, na'e fakakaukau ai ki he ta'u 'e 50 'ene ngāue faka'aposetoló peá ne pehē: "Oku fāifai pē pea ikuna 'i kimautolu kotoa 'e he ta'u motu'á. Neongo ia, 'oku kau fakataha homau le'ó mo e le'ó 'o e Tu 'i ko Penisimani, 'a ia na'á ne pehē, . . . "Oku ou hangē pē ko kimoutolú, 'o mo'ua ki he ngaahi fa'ahinga kotoa pē 'o e ngaahi vaivai 'i he sinó mo e 'atamaí; ka kuo fili au . . . pea fakanofu au 'e he'eku tamaí, . . . pea kuo tauhi mo malu 'i au 'i hono māfima'fi ta'e-hano-tataú, ke u tauhi 'a kimoutolu 'aki 'a e mālohi, 'atamai, mo e ivi kotoa pē 'a ia kuo tuku kiate au 'e he 'Eiki' (Mōsaia 2:11)."

Ne toe hoko atu 'a Palesiteni Monisoni: "Neongo pe ko e hā ha palopalema fakamo'ui lelei 'e hoko kiate kimautolu, neongo pe ko e hā ha vaivai 'i he sinó pe 'atamaí, ka 'oku mau ngāue ki he lelei taha 'oku mau lavá. 'Oku ou fakapapau 'i atu 'oku taki lelei 'a e Siasí. 'Oku fakapapau 'i mai kiate [kita'utolu] 'e he founga kuo fokotu'u ki he Fakataha Alēlea 'o e Kau Palesitenisí 'Uluakí mo e Kōlomu 'o e [Kau 'Aposetolo] 'e Toko Hongofulu Mā Uá, 'e taki lelei ma'u ai pē pea tatau ai pē pe ko e hā 'e hokó, 'oku 'ikai fie ma'u ke tau hoha'a pe manavasi'i. 'Oku 'i he fohē ma'u pē 'a hotau Fakamo'ui ko Sisū Kalaisí, 'a ia 'oku tau muimui, moihū, pea mo tauhi ki ai."¹⁹

Palesiteni Monisoni, 'oku mau fakamālō atu he ngaahi mo'oni ko iá! Pea 'oku mau fakamālō atu 'i ho'o mo'ui fa'ifa'itaki'angá mo e ngāue lí'oa. Te u pehē pē 'oku ou fakafofonga 'i atu 'a e kaingalotu 'o e Siasí he funga 'o e māmaní 'i he fakahoko fakataha atu 'emau hounga'ia kiate koe. 'Oku mau faka'apa'apa 'i koe! 'Oku mau 'ofa atu! 'Oku mau pou-pou 'i koe, 'o 'ikai 'i he hiki pē homau nimá kae 'aki homau lotó kotoa mo e fakatapui 'o 'emau ngāue. 'I he loto fakatōkilalo mo e loto 'apasía, 'oku "mau lotua [ma'u ai pē koe, ko homau palōfita 'ofeina]"²⁰ 'I he huafa 'o Sisū Kalaisí, 'ēmeni. ■

MA'U'ANGA FAKAMATALÁ

1. "Fakamālō ki he 'Otua," *Ngaahi Himi*, fika 10.
2. *Ngaahi Akonaki 'a e Kau Palesiteni 'o e Siasí: Siosefa F. Sāmíta* (1998), 248; ko e tānaki atu e fakamama'fi. Na'e fai e fakamatalá ni 'i he 1898 'i he taimi na'e Tokoni Ua ia 'a Palesiteni Sāmíta 'i he Kau Palesitenisí 'Uluakí.
3. Ke ma'u ha ngaahi fakaikiiki lahi ange, vakai ki he, Spencer J. Condie, *Russell M. Nelson: Father, Surgeon, Apostle* (2003), 153–56.
4. Vakai, Bible Dictionary, "Dispensations."
5. Na'e tomu'a kikite 'i 'e ha kau palōfita tokolahi e hā'ele mai 'a e 'Eiki, kau ai 'a Lihai (vakai, 1 Nifai 1:19), Nifai (vakai, 1 Nifai 11:31–33; 19:7–8), Sēkope (vakai, Sēkope 4:4–6), Penisimani (vakai, Mōsaia 3:5–11, 15), 'Apinetai (vakai, Mōsaia 15:1–9), 'Alamā (vakai, 'Alamā 40:2), mo Samuela ko e tangata Leimaná (vakai, Hilamani 14:12). Na'a nau tomu'a mamata mai ki He'ene feilaulau fakalelei mo 'Ene toetu'ú kimu'a pea toki 'alo 'i e Fakamo'ui 'i Pētelihemá.
6. 'Oku mahu'inga 'a e tefito 'i mo'oni 'o e hikinima 'i e kau taki 'i he Siasí 'o e 'Eiki

kotoa. 'Oku hikinima 'i ha taha kimu'a pea toki vahe 'i ki ha fatongia pe fakanofo ki ha tu'unga 'i he lakanga fakataula'eiki.

7. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 42:11. Na'e kamata 'a e founa 'o e hikinima 'i hotau kau takí 'i Mā'asi 'o e 1836, 'i he taimi na'e hikinima 'i ai 'a e kau mēmipa 'o e Kau Palesitenisi 'Uluakí mo e Kōlomu 'o e Kau 'Aposetolo 'e Toko Hongofulu Mā Uā ko e kau palōfita mo e kau tangata kikite mo e kau tangata ma'u fakahaá (vakai, *History of the Church*, 1:74–77; 2:417).
8. 'Oku fakatokanga e Tohi 'a Molomoná ki he fakatu'utāmaki e ta'e-tokanga ki he ngaahi akonaki 'a e kau palōfitá. 'Oku tau lau ai ko e "fu'u fale lahi mo 'ata'ataá ko e loto-híkisia ia 'a e māmaní; pea na'e tō ia, pea na'e lahi 'aupito 'a 'ene toó. Pea na'e toe lea mai 'a e 'āngelo 'a e 'Eikí . . . 'o pehē: 'E pehē pē hano faka'auha 'o e ngaahi pule'anga, mo e ngaahi fa'ahinga, mo e ngaahi lea, mo e kakai fulipē, 'a ia 'e tau 'i 'a e kau 'aposetolo 'e toko hongofulu mā ua 'a e Lami" (1 Nifai 11:36).
9. Vakai, Taniela 9:10; 'Āmosi 3:7; Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 21:1, 4–5; 124:45–46.
10. Sione 15:16. 'Oku fakamahino 'i 'e he tefto 'o e tui hono nimá "Oku mau tui kuo pau ke ui ha tangata 'e he 'Otuá, 'i he kikite, pea 'i he hilifaki 'o e nima 'e kinautolu 'oku nau ma'u 'a e mafai, ke malanga 'aki 'a e Ongoongoleléi mo fakahoko hono ngaahi ouaú"
11. *Ngaahi Akonaki 'a e Kau Palesiteni 'o e Siasí: Siasí 'Alipate Sāmíta* (2011), 68–69; ko e tāmaki atu e fakamamafa'í. 'Oku ma'u e kupu 'i leá ni mei ha Malanga konifelenisi na'e fai 'e 'Eletá Siasí 'Alipate Sāmíta 'i he 1919. Na'á ne hoko ko e Palesiteni 'o e Siasí 'i he 1945.
12. Vakai, Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 1:30, 38.
13. Vakai Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 107:27.
14. 3 Nifai 13:10; vakai foki, Mātiu 6:10; Luke 11:2.
15. Ko e taimi 'oku pekia ai ha Palesiteni 'o e Siasí, 'oku veteki leva 'a e Kau Palesitenisi 'Uluakí pea foki e ongo tokoni ki hona tu'unga 'i he Kōlomu 'o e Kau 'Aposetolo 'e Toko Hongofulu Mā Uā. 'Oku tokanga 'i leva 'e he Kōlomu 'o e Toko Hongofulu Mā Uā 'a e Siasí kae 'oua kuo toe fokotu'utu 'u 'a e Kau Palesitenisi 'Uluakí. 'Oku ui 'a e vaha 'a taimi ko iá ko e vaha 'a taimi fakae'aposetolo. Fakatatau mo e hisitōliá, kuo hekeheke 'a e lōloa 'o e vaha 'a taimi ko iá mei he 'aho 'e faá ki he ta'u 'e tolu mo e kongá.
16. 'Oku mo'oni, na'e 'ikai pehē 'a e fetongí 'i hono uiu'i 'o Siosefa Sāmítá, 'a ia na'e tomu'a fakanofo ia ke hoko ko e palōfita 'o e Fakafoki mai 'o e Ongoongoleléi mo e 'uluaki Palesiteni 'o e Siasí (vakai, 2 Nifai 3:6–22; vakai foki, 'Ēpalahame 3:22–23).
17. 'Oku tau 'ilo 'i 'e lava 'e he 'Eikí tonu pē ke ui ha taha 'o kitautolu ke foki ange 'i ha taimi pē 'okú Ne fili.
18. Gordon B. Hinckley, "God Is at the Helm," *Ensign*, May 1994, 54; vakai foki, Gordon B. Hinckley, "He Slumbers Not, nor Sleeps," *Ensign*, May 1983, 6.
19. "Message from President Thomas S. Monson," *Church News*, Feb. 3, 2013, 9.
20. "Oku Mau Lotua 'a e Palōfitá," *Ngaahi Himi*, fika 9.

Fai 'e Carol F. McConkie

Tokoni 'Uluaki 'i he Kau Palesitenisi Lahi 'o e Kau Finemuí

Mo'ui 'o Fakatatau mo e Lea 'a e Kau Palōfitá

'Oku tau poupuu 'i e palōfitá pea tau fili ke mo'ui 'o fakatatau ki he'ene ngaahi leá, he 'oku fenāpasi ia mo e ngaahi taumu 'a fakalangí.

'Oku 'ofa 'etau Tamai Hēvaní 'i He'ene fānaú kotoa pea finangalo ke nau 'ilo pea ma'u e mahino ki He'ene palani 'o e fiefiá. Ko ia ai, 'okú Ne ui ha kau palōfita, ko kinautolu ia kuo fakanofo 'i he malohi mo e mafai ke ngāue 'i he huafa 'o e 'Otuá ki he fakamo'ui 'o 'Ene fānaú. Ko e kau talafekau kinautolu 'o e mā'oni'oni, kau fakamo'oni 'o Sīsū Kalaisi mo e mālohi ta'efakangatangata 'o 'Ene Fakaleléi. 'Oku nau ma'u e kī ki he pule'anga 'o e 'Otuá 'i he māmaní pea nau fakamafa-i 'i hono fakahoko 'o e ngaahi ouau fakamo'ui.

'I he Siasí mo'oni 'o e 'Eikí, "ko e toko taha pē 'i he māmānī 'i ha taimi 'e taha 'a ia 'oku foaki ki ai 'a e mālohi ni mo e ngaahi kī 'o e lakanga fakataula'eiki ko 'ení."¹ 'Oku tau poupuu 'i 'a Palesiteni Tōmasi S. Monisoni ko hotau palōfita, tangata kikite, mo ma'u fakahā. 'Okú ne fakahā 'a e folofola 'a e 'Eikí ke tatakí mo fakahinohino 'i hotau Siasí kotoa. Hangē ko e fakamatala 'i 'e Palesiteni J. Lūpeni Kalake ko e Si'í, "Ko e Palesiteni pē 'o e Siasí . . . 'okú ne ma'u e totonu ke ma'u ha ngaahi fakahā ma'á e Siasí."²

'Oku fekau 'i 'e he 'Eikí 'a e kakai Hono Siasí, 'o fekau'aki mo e palōfita mo'ui 'o pehē:

"Ke ke tokanga ki he'ene ngaahi lea kotoa pē mo e ngaahi fekau te ne fai kiate koé, 'o ka ne ka ma'u ia, pea 'a'eva 'i he mā'oni'oni kakato 'i hoku 'aó;

"He ke mou tali 'ene leá, 'o hangē ko e lea ia mei hoku ngutu 'o'okú, 'i he kātaki mo e tui kotoa pē.

"Koe'uhí 'i ho'omou fai 'a e ngaahi me'á ni [he] 'ikai ikuna 'a kimoutolu 'e he ngaahi matapā 'o helí."³

'Oku tau poupuu 'i e palōfitá mo fili ke mo'ui 'o fakatatau ki he'ene ngaahi leá, ke fakatatau mo e ngaahi taumu 'a fakalangí.

'Oku tau poupuu 'i foki 'a e ongo tokoni 'o Palesiteni Monisoni mo e Kōlomu 'o e Toko Hongofulu Mā Uā ko e kau palōfita, tangata kikite, mo e kau tangata ma'u fakahā. "Oku nau ma'u 'a e totonu, mālohi, mo e mafai ke talaki 'a e fakakaukau mo e finangalo ['o e 'Eikí] . . . , 'i he malumalu 'o e . . . Palesiteni 'o e Siasí."⁴ 'Oku nau lea 'i he huafa 'o Kalaisí. 'Oku nau kikite 'i he huafa 'o Kalaisí. 'Oku nau fakahoko e me'a kotoa 'i he huafa 'o